

Wiktor Hahn

Wspomnienia pośmiertne

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 16/1/2, 162-168

1918

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wspomnienia pośmiertne.

Stanisław Schneider, ur. w 1858 r. 23 stycznia we Lwowie, zmarł jako em. dyrektor gimnazjum Franciszka Józefa we Lwowie 8 sierpnia 1917. Z zawodu filolog klasyczny ogłaszał przeważnie artykuły z zakresu filologii klasycznej. Dopiero w ostatnich latach zaczął zajmować się także historią literatury polskiej. Należą tutaj następujące rozprawy:

Horacyusza Oda IV, 4, a Mickiewiczowskie „czterdzieści cztery“. Eos, V, str. 62—64.

Luckrecyus i Horacy a Treny Kochanowskiego. Eos. X, str. 72—82, i nadb. Lwów, 1904.

Gottfryd Ernest Groddeck w setną rocznicę powołania jego do Wilna na katedrę literatury greckiej. Muzeum, 1904, str. 685—700, 819—825 i odb. Lwów, 1904, str. 23.

Teorya palingenezy w Samuelu Zborowskim Słowackiego. Pamiętnik literacki, 1906, str. 311—322 i odb. Lwów, 1906, str. 14.

Słowacki jako gnostyk. Pamiętnik literacki, 1909, str. 46—55.

Kilka objaśnień do dzieł Słowackiego. Sprawozdanie gimnazjum VIII we Lwowie 1909, str. 104—118, pomieszczone także w Księdze pamiątkowej J. Słowackiego. Lwów, 1909, tom II.

Jeszcze o wężu saturnowym. Pamiętnik literacki, 1910, str. 308—309.

Badania nad źródłami twórczości Juliusza Słowackiego w ostatnim okresie życia. Lwów, 1911, str. 116.

Treść: I. Teorya palingenezy w „Samuelu Zborowskim“. II. Słowacki jako gnostyk. III. Kilka objaśnień do dzieł Słowackiego. IV. Pieśń o jaskółce. V. Król węzów. VI. Bóg domowy. VII. Burlak. VIII. Koń biały Wernyhory. IX. Wzmianki o wężach w „Śnie srebrnym Salomei“. X. Pająk. XI. Pszczoły. XII. Dziedzilla. XIII. Beatryx Cenci. XIV. Pieśń jaskółcza w „Zawiszy Czarnym“.]

Świat ptasi w Balladynie. Kraków, 1911, str. 22.

Kraśniński a Sallustys. Spraw. gimn. III we Lwowie, 1912, str. 51—58, pomieszczone także w Księdze pamiątkowej Z. Kraśnińskiego Lwów, 1912, tom II.

Jedno ze źródeł twórczości Słowackiego. Kraków, 1912, str. 17.

„Zemsta więc i naprzód tam, gdzie brzęczą pszczoły“ (Irydion cz. 2.) Pamiętnik literacki, 1912, str. 142—145.

Słowackiego „Genesis z ducha“ w wierszowanej przeróbce. Pamiętnik literacki, 1913, str. 68—77.

Wpływ Maniliusa na improwizację Konrada. Tamże 1916, str. 300—303.

Motyw rusałny w poezji polskiej. (Balladyna, Beniowski, Dziady, Wesele). Tamże, 1917, str. 89—99.

Maryan Antoni Kurpiel, ur. 10 czerwca 1866 r. w Krakowie, ukończył wydział filozoficzny w Uniwersytecie Jagiellońskim, studiując filologię polską i lingwistykę. W latach 1888—1890 przebywał w Berlinie i Paryżu dla studyów naukowych. Po uzyskaniu doktoratu filozofii i złożeniu egzaminu nauczycielskiego z j. polskiego, wstąpił do służby gimnazjalnej, pracując kolejno w Krakowie, Jarosławiu, z powrotem w Krakowie, wreszcie we Lwowie, gdzie był najpierw kierownikiem, a następnie dyrektorem VIII gimnazjum. Zmarł 12 listopada 1917 r.

W chwilach wolnych od pracy zawodowej poświęcał się pracy literackiej, ogłaszając rozprawy historyczno-literackie, głównie z epoki stanisławowskiej i początków XIX w. Przeważną część studyów poświęcił I. Krasickiemu i Niemcewiczowi. Ponadto zebrał wiele materiałów do życia i twórczości Dantiscusa podczas podróży naukowej, podjętej do Gdańska, Królewca, Fromborku, Sztokholmu i Upsali w r. 1904 i 1905, monografii jednak o tym poecie nie pozostawił. Prace ś. p. Kurpiela, zwłaszcza o Krasickim i Niemcewiczu, są rzetelnymi przyczynkami w naszej literaturze krytycznej; opierając się w nich po większej części na niewyzyskanych rękopisach, podawał ciekawe szczegóły jużto o życiu jużto o nieznanych utworach obu pisarzy. Zapisał się także dobrze jako wydawca.

Oto spis jego prac historyczno-literackich:

Kilka słów o Adamie Naruszewiczu. Pamiętnik słuchaczy uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków, 1887, str. 504—545.

Przekonania religijne Ignacego Krasickiego. Rozdział z pracy p. t. Filozofia Ignacego Krasickiego. Sprawozdanie dyr. szkoły realnej w Krakowie 1893, str. 3—27 i odb. Kraków, 1893, str. 28.

Polityczne i społeczne przekonania Ig. Krasickiego. Jarosław, 1896, str. III+39.

Podręcznik do dziejów literatury polskiej. Biblioteka powszechna 287—292. Złoczów, 1900, 16-ka, str. 324.

Autobiografia Bronisława Trentowskiego. Pamiętnik literacki, 1902, str. 657—660.

List Niemcewicza do generała Chłopickiego. Kwartalnik historyczny, 1902, str. 391—2.

J. Słowacki członkiem Towarzystwa literackiego polskiego w Paryżu. Tamże 1903, str. 264—267.

Krasicki J. Bajki i przypowieści. Arcydzieła polskich i obcych pisarzy t. 22. Brody, F. West, 1904, str. 100 2 nlb.

Kilka szczegółów do życia i twórczości J. Krasickiego. Tamże, 1904, str. 111—120.

Pięć listów Ł. Górnickiego do Mikołaja Krysztofa Radziwiłła. Wydał... Archiwum do dziejów i lit. oświaty w Polsce, X, 1904.

Pamiętniki ks. Stanisława Jundziłła prof. uniwersytetu wileńskiego. Archiwum do dziejów liter. i ośw. w Polsce. XIII, (1914), i odb. Kraków, 1905, 8-vo, str. 147.

Nieznane bajki J. Krasickiego. Pamiętnik literacki 1906, str. 77—81.

Cztery listy Łukasza Górnickiego. Archiwum do dziejów lit. i ośw. w Polsce. XII 83—88. (Kraków, 1906.)

Prawa ręka ks. biskupa warmińskiego. Pamiętnik literacki 1907, str. 492—500.

Nieznane utwory J. U. Niemcewicza. Tamże, 1908, str. 350—371, 625—639, 1913, str. 78—90, 219—218, 340—350.

Cantio de Hungaria occupata. Tamże, 1912, s. 299—304.

J. U. Niemcewicz. Pamiętniki z 1830—1831 roku. Wydał M. A. Kurpiel. (Źródła do dziejów Polski porozbiorowych IV). Kraków, nakł. Ak. Um., 1909, str. V+161.

Niemcewicz J. U. Żywoty znacznych w XVIII w. ludzi. Wydał i wstępem opatrzył... Kraków, 1904, str. 94.

Dwie nieznane powieści J. U. Niemcewicza. Pamiętkowa księga... Stanisława Tarnowskiego. Kraków, l. 1904, str. 131—173.

Sprawozdanie ze studyów w archiwach frauenburskiem, gdańskiem i królewieckiem. Sprawozdania z posiedzeń Akad. Um. 1906, nr. 2. s. 10—12.

Bronisław Kašinowski urodził się 23 lutego 1861 roku w Skokach w Poznańskiem, z ojca Ignacego, uczestnika ruchu narodowego w r. 1848, i matki, Pauliny z Seredyńskich. Po ukończeniu gimnazjum w Wągrówcu wyjechał na uniwersytet wrocławski, poświęcając się studyom filozoficznym, historycznym i literackim; słuchał przedewszystkiem wykładów prof. Włady-

sława Nehringa, Ryszarda Roepella i Jakóba Cara, którym zawdzięcza gruntowną metodę naukową. We Wrocławiu brał też wybitny udział w życiu umysłowym polskiej młodzieży akademickiej; był prezesem (ostatnim, niestety!) Towarzystwa literacko-słowiańskiego, najstarszego ze związków akademickich słowiańskopolskich pod zaborem pruskim, a tak dodatnio i chlubnie zapisanego w dziejach umysłowości akademików polskich, rozwiązanego w r. 1886 przez pruskiego ministra oświaty, Gosslera, w przeddzień obchodu 50-lecia istnienia Towarzystwa. Historię Towarzystwa opracował Kaśinowski w r. 1886 w broszurze: „Pamiętnik Towarzystwa literacko-słowiańskiego przy uniwersytecie wrocławskim, wydany w roku złotego jubileuszu. We Wrocławiu, 1886, str. 86“. Przebywał też pewien czas w uniwersytecie marburskim i krakowskim.

Po uzyskaniu kwalifikacji nauczycielskiej objął posadę nauczyciela historii w gimnazjum w Montabaur nad Renem (1888—1889), z powodu jednak szykan ze strony władz przeniósł się do Galicyi, gdzie był kolejno nauczycielem w gimnazjach w Krakowie, Brodach i Przemyślu. Ostatnie lata spędził we Lwowie, gdzie był najpierw nauczycielem j. polskiego w gimnazjum II, następnie zaś w szkole przemysłowej. Zmarł po dłuższej chorobie 18 stycznia 1918 r. we Lwowie.

Ś. p. Zmarły oddawał się początkowo zachęcony przez prof. H. Struvego badaniom filozoficznym; rezultatem ich był piękny przekład „Filebosa“ Platona, z wyczerpującą przedmową o etyce metafizycznej Platona (druk. Warszawa, 1888), jako też przekład i exegeza Arystolesa: „O duszy“, nie ogłoszone jednak drukiem. Później dopiero, od r. 1892, podjął badania historyczno-literackie, których rezultaty ogłaszał w czasopismach i dziennikach, m. i. był wiernym współpracownikiem Pamiętnika literackiego, dla którego już ciężko chory, wygotował jeszcze dwie ostatnie prace: o Cybulskim i o komedyi Zabłockiego: „Król w kraiu rozkoszy“. Zajmował się przedewszystkiem okresem Stanisławowskim i w. XIX. Z rozpraw jego mają trwałą wartość prace o Zabłockim i wydania jego dwóch komedyi („Zabobonnika“ i „Fircyka w zalotach“); wygłoszone w r. 1904 w uniwersytecie powszechnym we Lwowie wykłady o rozwoju komedyi polskiej w drugiej połowie w. XVIII (niewydrukowane) odznaczały się zręcznym ujęciem przedmiotu i trafnem wykazaniem związków z prądami zagranicznymi. Interesował się też twórczością Karola Balińskiego i Maryi Bartusówny, zbierając skrzętnie materyały do wyczerpujących monografii; pozostawił jednak tylko urywki, świadczące o gruntowności studyów przedsięwziętych. Wszystkie artykuły Zmarłego odznaczają się wielką sumiennością, ścisłością naukową, wszechstronnem oświetleniem, prawdziwem umiłowaniem literatury narodowej.

Oprócz artykułów literackich ogłaszał także przez dłuższy czas w Dzienniku Poznańskim korespondencyje ze Lwowa, pod pseudonimem Marka, Rokity i Welfa, pisane z prawdziwą werwą dziennikarską, któremi przyczynił się niemało do lepszego poznania w Wielkopolsce stosunków galicyjskich.

Pomimo nie sprzyjających stosunków nigdy nie zaniedbywał pracy naukowej: rwał się do niej ciągle, zawsze o jakimś temacie myślał — niestety wielu planów nie pozwolił mu wykonać przedwczesny zgon.

Doskonały nauczyciel, skromny, pożyteczny pracownik, w życiu prywatnym pełen prawdziwych, cichych cnót, miłujący sprawę polską gorąco i całym sercem jej oddany, lubiony i ceniony przez wszystkich, którzy go poznali, odszedł przedwcześnie z prawdziwym żalem przyjaciół i kolegów.

Ogłosił następujące prace historyczno-literackie :

Kazimierz Tetmajer. Poezye. Kraków, 1891. Szkic literacki. Kurjer polski. Kraków, 1892, nr. 214 i 215.

Przemówienie z okazji odsłonięcia pomnika Józefa Korzeniowskiego w Brodach. Część literacka drukowana w Dzienniku Poznańskim, 1897, nr. 68. Toż po francusku w Bulletin pollonais littéraire, scientifique et artistique, Paris, 1897, nr. 106 p. t. J. Korzeniowski, Extrait d'une conférence. W całości drukowane w dziełku: Pamięci J. Korzeniowskiego. Książka zbiorowa. W Brodach, 1899, str. XIX—XXV. Por. tamże s. 21—32 przedmowę Kąsinowskiego do sylwetki Wilkońskiej o Korzeniowskim.

Beiträge zu einem Studium des Lustspieldichters Franz Zabłocki. I. Teil. Program gimnazjum w Brodach, 1897 i odb. Brody, 1897 8-vo, str. 48.

Wspomnienie Kornela Ujejskiego o Mickiewiczu jako kompozytorze. Dziennik Poznański, 1898, nr. 244.

Nad grobem Juliusza. Dziennik Poznański, 1899, nr. 77 i odb. Poznań. 1899, str. 14.

Alma Mater Cracoviensis. Dziennik Poznański, 1900. nr. 129. Zaczarowane Koło Lucyana Rydla i jego pierwowzory. Szkic literacki. Tamże, 1901, nr. 96 102.

Ignacy Krasicki * 3.II. 1735 † 14.III. 1801. Wspomnienie ku uczczeniu setnej rocznicy śmierci. Tamże, 1901, nr. 142, 144, 145, 147—149.

Urywek z dziejów krytyki teatralnej w drugiej połowie XVIII w. Czas, 1901, 183—4, przedrukowane w Dodatku literackim i artystycznym do Dziennika Poznańskiego, 1908, nr. 97 i 103.

»El« (Kazimierz Laskowski). Szkic literacki. Dziennik Poznański, 1902, nr. 89 = Nowy głos polski, 1902, nr. 161.

August Wilkoński. Wspomnienie ku uczczeniu 50 rocznicy śmierci. *Dziennik Poznański*, 1902, nr. 74 i *Nowe słowo polskie*, 1902, nr. 88.

A. Dygasiński. Nekrolog literacki. *Dziennik Poznański*, 1902, nr. 132.

M. Gosławski. *Tygodnik ilustrowany*, 1902, nr. 40; *Słowo polskie*, 1903, nr. 561 i 563; *Dziennik Poznański*, 1909, dod. lit. i art. nr. 7—10.

Seweryn Goszczyński. *Gazeta Lwowska*, 1903, nr. 279 i 280.

Aleksander Chodźko. (1804 + 1891). *Tygodnik Ilustrowany*, 1904, str. 686.

Kasprowicz. Uczta Herodyady. *Dziennik Poznański*, 1905, nr. 1—3.

Marya Bartusówna. Szkic literacki. *Dziennik poznański* 1905, 158—9, 162—163, 165—167 i 238.

Stefan Garezyński. *Dziennik Poznański*, 1905, nr. 94.

Garść wspomnień. (Ku upamiętnieniu jubileuszu prof. Nehringa). *Słowo polskie*, 1905, nr. 595, str. 7—8.

Garść nowych szczegółów o dramatycznej twórczości Franciszka Zabłockiego. *Pamiętnik literacki*, 1905, str. 53—64.

Marya Bartusówna. Szkic literacki. *Nasz kraj*, 1906, I, nr. 22—26.

*Ewaryst Estkowski. *Dziennik Poznański*, 1906, nr. 7 i 8.

Antoni Kalina. *Dziennik Poznański*, 1906, nr. 106.

Franciszek Zabłocki. *Zabobonnik*, komedia w 3 aktach, opracował dla użytku szkolnego B. K. (*Arcydzieła polskich i obcych pisarzy* t. 43—44). *Brody*, 1906, str. 171.

Franciszek Zabłocki. *Fircyk w zalotach*, komedia w 3 aktach. Według tekstu Gröllowskiego opracował dla użytku szkolnego B. K. (*Arcydzieła polskich i obcych pisarzy* t. 58). *Brody*, 1907, str. 120.

Wojciech Bogusławski. (Kilka fragmentów ku upamiętnieniu 150 rocznicy urodzin). *Literatura i sztuka*. (Poznań), 1900, str. 529—532, 545—548, 566—568.

Towarzystwo literacko-słowiańskie we Wrocławiu 1836—1886. *Dziennik Poznański*, 1911, nr. 221—223, 226, 228. Toż: w skróconej formie w *Słowie polskiem* 1911, nr. 462, 464 i w *Kurjerze Poznańskim*, 1911, nr. 229 i 231.

Zabawy literackie w dworach szlacheckich na Czerwonej Rusi przed 120-tu laty. *Kronika powszechna*, 1914, str. 221—223.

Władysław Bełza. 1847+1913. *Literatura i sztuka*, 1913, str. 81—83.

Pamięci Karola Balińskiego. *25.5. 1817 †10.1. 1864. Tamże, 1914, str. 324—328, 337—340 i 353—356.

Poeta-ułan, obrońca Zamościa. [M. Gosławski]. *Wiek Nowy*, 1915, nr. 4282—4293.

Kilka uwag o komedii Niemcewicza: *Podjeźrzyliwy*. *Pamiętnik literacki*, 1916, 293—300.

Izaak Kramsztyk 1814—1889. Wspomnienie, *Wiek Nowy*, 1917, nr. 4748—4760.

Wojciech Cybulski. (*1808 †1867). W pięćdziesiątą rocznicę śmierci. *Pamiętnik literacki*, 1917, str. 213—225.

Franciszka Zabłockiego: *Król w kraiu rozkoszy*. (Garść luźnych uwag). Tamże, 1917, str. 316—339.

Ogłosił nadto szereg recenzji w *Dzienniku Poznańskim*.

Lwów.

Wiktor Hahn.

Ś. p. Dr. Bronisław Czarnik

*1858 †1918 r.

Jeżeli prawdą jest mniemanie, że tylko ludzie skromni i cisi, których żywot zarówno zewnętrzny jak wewnętrzny mija bez blasku i szumu, potrzebują wspomnień pośmiertnych, co u grobu ich stanąwszy, wołałyby z przeświadczeniem szczerem wobec współczesnych i potomnych: *arceo oblivionem*, prawdy szczególnie nabywa ono wobec zmarłego dnia 19 maja b. r. dra Bronisława Czarnika.

W zwięzłe słowa da ująć się biografia tego niewątpliwie najskromniejszego ze skromnych i najcichszego z cichych ludzi, — w tak zwięzłe, że typowością i jednostajnością toku swego od początku do rozwiązania mogłaby stanąć chyba tylko obok idealnie krótkich „vitae“ doktorandów niemieckich.

Ś. p. Bronisław Czarnik, urodzony w Bóbrce 1858 r. z ojca Jakuba, lekarza, którego imię zapisała także bibliografia polska jako autora książki medycznej, studia średnie, zakończone egzaminem dojrzałości 1876 r., odbył w gimnazyum polskiem (im. Franciszka Józefa, we Lwowie a uniwersyteckie, które uwieńczył tytuł doktora filozofii, na Wszechnicy tegoż grodu, miejsca jego stałego pobytu do schyłku życia.

Od pierwszej młodości miał dwa umiłowania: kochał przeszłość Polski i jej kulturę duchową — i kochał książkę, — one również wytyczyły mu kierunek studyów i wskazały drogę do zawodu, pragnieniom młodzieńca najodpowiedniejszego. Umiłowanie pierwsze kazało mu za lat uniwersyteckich pójść pod kierownictwo znamienitych uczonych i pedagogów, zasłużonych wychowaniem całego szeregu pracowników naukowych, ś. p. prof. Ksawerego Liskego i ś. p. Romana Pilata, i oddać się niepodzielnie studium dziejów powszechnych, polskich, literatury i języka ojczystego, wszakże bez zaniedbania innych dziedzin humanistyki; umiłowanie drugie zaprowadziło go przed wrota świątyni i skarbnicy duchowych dorobków narodu, Ossolineum, i zaciągnęło go tam w służbę niemych i umarłych, a przecie tak